

40.000 tons svartkjafta-virkir um árið.

Megna vit hesar árliga »eykaløgur« uppá o.u. 150 mill. kr. um árið? Sjálvandi ikki.

Vatnkraftverk ella Skapanarverk

Vatnorkan er ein av teimum sokallaðu »ævigu« orkukeldunum — og hon er 100% rein í mun til t.d. olju-, kol- og atomkraftverk, ið øll dálka og hava skaðiligt árin á umhvørvið.

Eru skaðiligu árinini á náttúruna og vistfrøðiligu (økologisku) javnvágina bert smávegis, vil tað tí vera rætt at byggja út vatnorkuna fram um nevndu kraftverk.

Hetta kunnu vit øll semjast um — og flest øll kunnu vit eisini semjast um at »ofra« eina og aðra á/ foss/ tjørn til ávis landsgagnlig endamál.

Men frá tí og til meira og minni at »turleggja« at siga allar áirnar á Vágoyinni, Eysturoynni og norðara parti av Streymoyinni er ein veldugur gløpur.

Og munurin er ikki minni millum øðrumegin at gera smærri byrgingar í onkrum áum og tjarnum og hinumegin at oyðileggja seinastu fjallavotnini og seinastu veruligu mýrnarar, ið eftir eru í landinum — tí tað er at gera land okkara til lík.

Øll okkara mentan og siðalag hevur sínar røtur í djúpari virðing fyri skapanarverkinum.

At røkja bjørg, haga og bø í samljóð við visdomin á náttúruni hevur altíð verið ein sjálvsagdur lutur í tí dagliga livinum tey 1000 árin, vit hava búleikast á hesum oyggjum.

Skulu vit nú yvir eitt lítið 10-ára skeið tveita yvir borið skapanars verk fyri hesi vatnkraftverk?

Er tað neyðin, ið tvingar okkum at gera so?

Eru allar vónir og vánir um at vinna orku úr t.d. vindinum loknar?

Ber ikki til at spara ein einasta kWh. — og steðga á og hugsa okkum um?

Finnist yvirhøvar eingin onnur skilagóð loysn?

Aðrar loysnir

Sjálvandi finnast aðrar loysnir, og skal eg stutt endurtaka nakrar av teimum, ið hava verið umrøddar alment:

1. Miðvís sparing

Eins og onnur fólk um allan heimin mugu vit eisini kunna læra okkum at spara uppá elorkuna.

Her eigur SEV at ganga á odda við upplýsingum um hvussu hetta skal gerast. Ovurnýtslutmátararnir mugu beinanvegin verða settir upp aftur, og kostnaðurin fyri ovurnýtslu eigur at verða 5–10 ferðir so høgur sum fyri ta neyðugu nýtsluna.

Einki er at ivast í, at vit frá einum degi til annan kunnu minka um el-nýtsluna við 15–20% nærum uttan at tað merkist.

2. Egið elverk í teimum størstu fyrirkunum

Fyri tey flestu av okkara fiskavirkjum, NATO-støðin, størstu skipasmiðjurnar, landssjúkrahúsið, onkrar av handilsfyrirkunum og einskildar aðrar stórru fyrirkur, vil tað (sum eg eisini fleiri ferðir áður havi vist á) lona seg stak væl at framleiða elorkuna sjálvi.

Tað sama kann sigast um øll tey 6 nýggju svartkjaftavirkini, ið eru í umbúnað.

A fiskavirkjunum kann avlopshitin frá útstoytinum og kølivatninum t.d. nýtast til frysting, køling og turking av fiski og í hinum nevndu fyrirkunum til t.d. upphitingar-endamál.

Hetta verður í dag eisini í stóðugt stóri mun gjørt í øðrum londum.

3. Smærri vatnkraftverk og elvindmyllur á útjaðrabýgdum

Var tað ikki tí at SEV hevur einkarrætt at nýta allar áir, lókir og vøtn í landinum til elorku, so høvdu vit í dag helst havt eini 15 smærri vatnkraftverk afturat teimum, ið nú eru.

Hinvegin vildi tað sjálvandi heldur ikki verið rætt um annar hvør bóndi

Tormoður Dahl heldur, at utbygging av vatnorkuni nærhendis Saksun, si mynd, kann verða framd skjótt og uppá seg biligt. (Lesið 2. part í greinarøðini fyrr í summar um hetta)

samstundis var ein »mini-SEV-stjóri«.

Men tá so mikið er sagt, vil eg skoyta uppá, at fyri nógvir útjaðrabýgdir er í dag treytin fyri framhaldiandi búseting júst biligt orka (til t.d. frystigoymslur, vakstrarhús, turking av fiski o.s.fr.) — og biliga orku kundu hesar býgdir í mongum førum fingið, um teimum varð givið loyvi at útbyggja vatnmegina á staðnum — møguliga við elvindmyllum sum uppiskoyti.

Oivað var tað rætt, tá vit í sinari tíð fingi nevndu einkarrættislog, men líka rætt er tað at henda lóg nú verður endurskodað — ongantið ov skjótt.

4. Íslandskaðalin

3 ár eru nú farin, síðani hetta mál sá dagsins ljós, og í hesum tíðarskeiði eru lagdir út bæði stórra elkaðlar og á djúpari sjógvir enn ætlaði Íslandskaðalin.

Júst í hesum døgum hava norðmenn og danir avgjort at leggja ein triðja kaðal úr Suður-Noreg til Jútland (Skagerakkaðalarnir).

Sum onkur kanska vil minnst var Nordisk Industrifond fyri 2 1/2 ári

siðani sinnaður at veita umleið 2 mill. kr. í studningi til kanningararbeiðini, men málið datt niður fyri aftur — í roynd og veru helst tí SEV og Landsverkfrøðingurin longu tá høvdu »bundið« seg til H&S.

Eitt kaðalsamband við Ísland, ið t.d. kundi veitt okkum elorku til umleið somu prisir sum í hinum Norðanlondunum, vildi sjálvandi havt alstóran týðning fyri okkara búskap. M.a. vildu vit tá so við og við kunna nýtt elvindmyllur nærum óavmarkað. — Sum er, er elnetið hjá okkum »elektrískt« ov veikt til at vit (búskaparliga ráðiligt) kunnu troyta vindorkuna, so tað veruliga munar.

Undir øllum umstøðum eigur málið nú at verða kannað.

Skipan, ósemjur og sandstroying

Í skjótt 4 ár hevur ætlaða vatnorkubýgging SEV's/H&S verið merkt av stórra ósemju. Henda ósemja, ið bert tykist at vaksa, er í dag ikki longur ein ósemja millum SEV øðrumegin og nørur fá »øðrvisi hugsandi« hinumegin. — Nei, hon hevur eins og farsóttin breitt seg út um alt landið og tú finnur hana nú m.a. eisini innanhýsis hjá SEV.

Hetta er veruleiki.

Her skal ikki verða nomið ið hvør ið hevur ábyrgdina av tí máttloysi og lamni, ið ræður í málinum — (ja, innan orkuspurningin yvirhøvar). — Tó vil eg loyva mær at halda fram at SEV verður og hevur verið skipað á ein slikan hátt, sum í sjálvum sær ger sitt til at ósemjur og kreppur verða at taka seg upp í ávisum førum.

Lat meg fyri ordans skulð beinanvegin skoyta uppá, at eg við »skipan« her sjálvandi ikki meini hvussu sjálvt lufatalagið

SEV er bygt upp (limaskapur, umboðsnevnd, stýri o.s.fr.).

Tað eg sipi til er, hvussu skipanin av fyrirkunum SEV verður framd — hvussu galdandi praksis í veruleikanum er. Eitt nú viðvíkjandi innlit í og upplýsingum um rakstrarviðurskipti, roknskapir, budgettir, útbyggingarætlanir, ráðgeva hjálp, sáttmálar, personalviðurskipti o.s.fr. — og ikki minst: Abyrgdir og skyldur SEV's sambært galdandi lógir og reglugerðir (m.a. »Stærkstømsreglementet«) fyri tilik elverk.

Hóast umboðsnevndin er hægsti myndugleiki í SEV, so vil eg framhalda, at umboðslimirir yvirhøvar vegna tørvandi ella eintáttadar upplýsingar litid og einki veruligt innlit hava í omanfyrnevndu viðurskipti.

Støðutakanin verður hareftir: Sandstroying.

Og nú er tað verið so, at landsstýrið hevur góðkent høvuðspartin av einari 300 mill. kr. útbyggingarætlan í Eysturoynni, ið als ikki hevur verið viðgjørd í umboðsnevndini. Hesa útbyggingarætlan skulu limakommunurnar veðhalda fyri (grein 11 í viðtøkunum fyri SEV).

Bráskund SEV-stýrisins í hesum máli er eisini óskiljandi — stýrið átti at vita, at tað bert er spurningur um eina limakommunu og ein sakførara, so verður málið steðgað.

Háttanin um myrkur er eitt ósamuligt og grundleyst trýst á umboðsnevnd og limakommunurnar

Í skjótt 4 ár hevur SEV (og onkur politikkari eisini) við jøvnum millumbili hóttað, at verður ikki farið undir hesa risaútbygging beinanvegin, so verður myrkur.

Hicartil vita vit so at

hóttanin hevur verið grundleys, og vónandi havi eg í frágreiðingini um elnýtis lona megnað at sissa tey, ið veruliga hava trúð uppá hesar háttanir.

Myrkur verður tað harafturimóti, um kraftverkið á Sundi fer í spenir ella um partar av okkara lutvis sera vánaligu leiðingum fara.

Sæð úr einum trygg-leikasjónarmiði, er tað tí eftir minari áskoðan ein ófyrigevandi dáragerð at »samla« 2/3 av elmegini (i meginokinum) á Sundi, so sum nú verður gjørt. Sjálvandi skuldi nýggi motorurin verið settur upp í t.d. Skálabotni í staðin fyri (og nýtt sterkt háspenningssamband bygt millum Sund og Skálabotni).

Norðoyingar megnaðu fyri einum ári síðan — í evstu løtu — at tryggja egnu elveiting. Tá høvdu enn verið stundir hjá SEV at endurskoda elveitingargryggleikan fyri Eysturoynna og Suðurstreymoy, men einki varð gjørt.

Samanumtikið

Í 4 greinum havi eg nú eftir førirum roynt at greiða frá nørkum — eftir minari metan — sera týðningarmiklum tættum í samband við ætlaðu vatnorkuutbygging H&S/SEV's, og sum eg havi havt varhugan av, at fólk yvirhøvar vita litid um.

Øllum má nú vera púra greitt:

1. At tann fyrsta útbyggingarætlan H&S (ið varð steðgað í evstu løtu) varð koldømd av tí ohefta og kenda felagnum A.B. Berdal A/S Oslo, ið varð biðið um at kanna verkætlanina.

2. H&S hevur síðan tá lagt fram 2 nýggjar verkætlanir, har hin seinasta er mett at kosta 21 mill. kr. — ið er so nógv sum húsap-
Framhald á síðu 5

Sundsværkið átti als ikki at verið utbyggt. Ístaðin átti slik utbygging at verið gjørd í Skálabotni